

mentalibus, non quia novam præsentiam accipiat, etiam per concomitantiam; sed solum per novam rationem existendi, quæ in illo solum addit denominationem quamdam, ut recte supra dicebatur; posset autem hoc ipsum, quod nunc est per concomitantiam, esse ex vi aliquorum verborum, ut ostensum est; ergo ad hoc non est necessarium, ut ipsa realis præsentia Verbi de novo fiat. Et ratio a priori est, quia, licet hæc presentia revera sit necessaria, tamen ex se supponitur ex naturali immensitate Verbi; et ideo non oportet, quod verba vi sua illam efficiant, sed solum quod addant quicquid ex parte corporis, vel humanitatis deest. Aliter ergo probanda est hæc conclusio ex præcedente; nam verba non possunt ex vi sua efficere, ut Verbum incipiat novo modo esse sub speciebus ex parte ipsius Verbi; debent ergo id efficere ex parte humanitatis; constat autem ex parte humanitatis id non efficere, quia non efficiunt unionem, ut ostensum est; quia proxima ratio, ob quam Verbum dici potest hic esse novo modo, est ipsa unio; ergo nullo modo verba hoc efficiunt ex vi sua; ergo solum per concomitantiam. Et confirmatur, quia ex vi formalis et præcisæ significacionis verborum non est necesse, ut id, quod est sub accidentibus panis, sit Deus, quia verba hoc non significant; ergo non est ibi divina persona ex vi verborum.

6. *Responsio ad argumenta prioris opinionis.* — Ad primam autem rationem pro priori opinione jam satis dictum. Ad secundam autem et tertiam duobus modis responderi potest. Prior est, corpus, quod sub speciebus panis ponitur ex vi verborum, non esse subsistens, ut ea voce significatur, sed tantum esse partem quamdam substantialem naturæ subsistentis; corpus enim pars est humanitatis; vere enim dicitur humanitas ex corpore et anima componi; et tamen humanitas, ut sic, non includit subsistentiam; et anima etiam, licet in re subsistat, tamen ut significatur hac voce (*anima*), non significatur ut subsistens, sed tantum ut pars. Unde, si per possibile vel impossibile, corpus et anima Christi dimitterentur a Verbo, et sine nova subsistentia conservarentur, nihilominus essent verum corpus et anima; ergo in significato corporis, ut sic, non includitur subsistentia; ergo ex vi verborum formæ nulla subsistentia, nec propria, neque aliena, ponitur in hoc sacramento. Et quamvis concedamus, in re ipsa nunquam esse posse naturam corporis sine aliqua subsistentia, non inde

fit, subsistentiam formaliter significari, aut fieri ex vi verborum, sed solum necessario comitari veritatem et efficientiam eorum. Et confirmatur, quia corpus Christi vere et proprie dicitur conceptum ex Virgine, quamvis non habuerit subsistentiam ex vi illius actionis, per quam conceptum est, sed per aliam, qua unitum est Verbo, quæ in eodem instanti simul fuit cum altera; et similiter anima Verbi creata dicitur in primo instanti per actionem creativam, et tamen per illam non fuit subsistens, nec unita Verbo; sic ergo, quamvis per actionem transubstantiativam, quæ fit virtute verborum, fiat hic corpus Christi, non est necesse, ut ex vi illius fiat subsistens, sed per aliam actionem concomitantem. Hæc responsio est probabilis, præsertim in forma consecrationis panis, quia vox *corpus* admittit illam significacionem partis essentialis, præscindendo a subsistentia. Sed nihilominus adhuc ingerit difficultatem aliud argumentum sumptum ex particula *hoc*, quæ licet possit demonstrare hoc ens, vel hoc contentum, tamen revera demonstrat illud per modum subsistentis; indicat enim hunc cibum seu hoc edulium, quod subsistens est, et ut tale demonstratur. Deinde in forma calicis sanguis revera videtur significare rem subsistentem, sicut vinum, aqua et alia hujusmodi. Quocirca, persistendo in hac responsione, non esset negandum per has formas significari res subsistentes, sed dicendum esset non significari formaliter subsistentiam earum, sed substantiam, seu substantialem naturam, sicut homo, licet significet rem subsistentem, non tamen significat de formalis subsistentiam seu humanitatem subsistentem. Et hoc satis est, ut actio verborum non terminetur formaliter et per se ad subsistentiam, sed solum ad substantiam corporis, ex qua consequitur subsistentia naturalis, vel eam concomitantur unio ad divinam subsistentiam. Alter dicendi modus esse posset, concedendo, ex vi verborum fieri hic corpus subsistens, non tamen subsistentia Verbi, aut connaturali corporis, sed præcise, quia licet in re semper debeat esse subsistens, altero ex prædictis modis, tamen neuter eorum est determinate necessarius ex vi verborum, nam idem numero corpus potest subsistere, et subsistentia creata, et increata; sicut supra dicebamus de forma corporis ut sic, quod licet sub hac præcisione sit hic ex vi verborum, nihilominus, ut anima est, est tantum per concomitantiam; sic ergo dici poterit de

subsistentia; scilicet, quod licet sub hac præcisa ratione ex vi verborum requiratur, nihilominus subsistentia divina, ut talis est, solum sit hic per concomitantiam; sicut beata Virgo, concipiendo hunc hominem, necessario concepit rem subsistentem; quod vero hac subsistentia subsistat, scilicet, divina, fuit quasi concomitans, et non ex vi Virgineæ conceptionis. Atque hæc responsio est etiam probabilis, et facile defendi potest, quamvis non invenio aliquem Theologorum hoc asserentem in subsistentia, sicut in anima.

7. *Declaratur per quam actionem ponatur Verbum et unio hypostatica.* — Ex his autem duabus respondendi modis colligere licet, per quam actionem ponatur sub speciebus sacramentalibus unio corporis vel sanguinis ad Verbum, et consequenter Verbum ipsum; haec enim duo in præsente idem sunt; nam Verbum solum ratione unionis dicitur hic novo modo existere. Necesse est igitur, unionem hic fieri per actionem diversam ab illa actione, qua hic fit substantia corporis vel sanguinis, quia, sicut actio creativa animæ, seu humanitatis, secundum substantiam supponitur actioni unitivæ, quia substantia ipsa supponitur unioni, ita actio conversiva, quæ est ad substantiam corporis et sanguinis, distincta est ab actione, qua fit unio eorum in sacramento; nam etiam hic substantia supponitur unioni, et non necessario ex illa resultat, et ideo necessaria est actio specialis, qua hæc fiat, seu ponatur; sive talis actio sit eadem cum actione, qua Deus conservat hanc unionem humanitatis in celo, iterum posita in sacramento, sive sit alia distincta, quod ad præsentem quæstionem nihil refert, et incertum est. Atque eodem modo est incertum, an hæc actio, qua fit unio in sacramento, sit hic per efficientiam verborum, an non; utrumque enim est possibile, et neutrum colligi potest ex principiis certis. Quamvis juxta priorem modum respondendi supra positum probabile sit, fieri a solo Deo, quia est per meram concomitantiam valde extrinsecam; juxta posteriorem autem modum videtur probabile satis, debere fieri per verba, quia est magis intrinseca concomititia, et saltem secundum communem rationem necessaria ad perfectam verborum veritatem, quod explandum est ad modum supra dictum de forma substantiali.

8. *Solutio dubii.* — Secundo, potest obiter ex dictis expediri dubium, quod attigit Innocentius, dicto libro de hoc myster., cap. 19,

an per communicationem idiomatum possit dici panis transubstantiari in Verbum, vel Christus consecrari, sicut dicitur manducari, vel in altari offerri; non enim offertur Christus, nisi quatenus consecratur; per consecrationem enim offertur; si autem Christus offertur, et consecratur, etiam Verbum; nam, quod de Christo dicitur, per communicationem idiomatum dici potest etiam de Deo. Unde in oblatione cruenta, quæ facta est in cruce, sicut oblatus est Christus, ita et Deus, et Verbum; ergo similiter in hac incruenta; nam ex parte rei oblatæ non est minus digna et infinita, quam illa; sicut ergo ibi Deus mortuus est, ita hic est consecratus, et manducatus; sic Cyrillus, lib. 4 in Joann., c. 18, et lib. 11, cap. 23, dicit, in Eucharistia nos suscipere Filium Dei; et Theodoretus, dial. 2, citans Ignatium, et explicans canon. 11 Concilii Ephesini, dicit nos suscipere carnem Verbi, seu potius carnem Verbum. Et eodem fere modo loquitur Theophylactus, Joan. 6, et Hilarius, lib. 8 de Trinit. Et hinc ulterius sequi videtur, concedendum esse, panem transubstantiari in Verbum, quia consecrari dicitur aliquid, aut tanquam terminus a quo; et hoc modo non dicitur de Christo, nec de Verbo, sed de pane, aut vino; aut tanquam terminus ad quem; ergo non potest, nisi hoc modo, dici de Verbo; ergo si Verbum consecratur, est terminus in quem transit panis. In contrarium vero est, quia per hanc actionem transubstantiativam revera non fit Verbum, nec talis actio ullo modo terminatur in ipsum; non ergo potest proprie panis dici converti in Verbum. Item panis solum dicitur converti in id, quod hic fit ex vi verborum; sed Verbum non fit hic ex vi verborum: ergo. Præterea, ratione partis proprie et in rigore non est communicatio idiomatum; et ideo non dicitur Verbum esse caput, aut sanguis; sed hic corpus significatur per modum partis, ut dictum est: ergo. Tandem licet anima Christi fuerit creata, et in eodem instanti assumpta, non tamen dicitur Verbum creari, vel quia anima est pars, vel quia illa creatio non attingit unionem; sed ad illam præsupponitur; ergo similiter in præsente. In hoc dubio Marsilius in 4, quæst. 8, art. 2, censet illas locutiones non esse admittendas; ego tamen nullum inconveniens in eis reperio; sed videntur a Patribus usitate, et consentaneæ principiis positis in materia de incarnatione; sicut enim Deus dicitur conceptus ex Virgine, quia corpus, seu humani-

tas, eodem instanti, quo ex Virgine procreata fuerant, assumpta sunt a Verbo divino, quam actione distincta, ita dici potest Verbum in hoc sacramento consecrari, quia caro Christi, quæ hic conficitur, non terminat actionem verborum, ut in se subsistens, sed in Verbo; nam in eodem instanti, in quo incipit esse sub speciebus, incipit esse unita Verbo. Patet consequentia a paritate rationis, quia utraque est actio substantialis, quæ per se tendit ad rem subsistentem, et ideo illam proprie denominat, præsertim, quia nihil includit repugnans Verbo divino secundum se, sicut creatio; eo vel maxime, quod licet ex vi verborum non significetur totus Christus, tamen de facto semper totus Christus constituitur sub speciebus per actionem verborum; et ideo recte dicitur consecrari, quia hoc nihil aliud est, quam per actiones verborum in sacramento constitui; quod autem de Christo simpliciter dicitur, potest etiam dici de Verbo. Atque hoc certius et notius est de illis denominationibus, quæ supponunt consecrationem jam factam, ut sunt manducari, moveri, etc.

9. Tertio ex dictis constat, quid sit dicendum de divinitate, prout significat proprie naturam divinam ratione distinctam a Verbo. Dicendum est enim, esse speciali modo in hoc sacramento, ut est certum ex definitione Concilii Tridentini dicentis, divinitatem hic esse ratione admirabilis unionis inter ipsam, et humanitatem. Nam, licet dixerimus, sub divinitate Verbum comprehendi, non excludenda est, neque excludi potest ipsa natura, quæ propriissime divinitatis voce significatur. Et ex re ipsa sumitur clara ratio, quia Verbum divinum intime et essentialiter includit divinitatem. Item, quia Christus dicitur subsistens in dupli natura, divina, et humana. Item, quia licet per unionem hypostaticam proxime divina natura unita sit substantiæ divinæ, hinc tamen simul ac necessario effectum est, ut duæ naturæ unitæ sint in una subsistentia Verbi; non ergo potest hic esse totus Christus, et Verbum, ratione unionis, quin sit etiam ipsa divinitas. Unde etiam concluditur, non esse hic ex vi verborum, sed per concomitantiam medianam secundum rationem, ad eum modum, quo unio hypostatica dicitur terminata immediate ad subsistentiam relativam, et consequenter ad naturam absolutam; sic enim concomitantia, quæ in hac unione fundatur, proxime et immediate est respectu Verbi, consequenter vero, respectu divinæ naturæ.

ARTICULUS III.

Utrum sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini (4, dist. 10, art 3, quæst. 3, et dist. 12, quæst. 1, art. 3, quæst. 2, ad 3; et 4 cont., c. 67. Et Quodl. 4, art. 8, corp., fin.).

4. Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod non sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini. Species enim illæ dividuntur in infinitum. Si ergo Christus totus est sub qualibet parte specierum prædictarum,

40. Pater et Spiritus Sanctus sunt per concomitantiam in Eucharistia, sed non sicut Verbum. — Quarto et ultimo constat ex dictis, quid dicendum sit de Pater et Spiritu Sancto, an, scilicet, speciali titulo et ratione adsint in hoc sacramento; hoc enim dubium expediendum est ex alio principio posito in 1 tomo, tractatu de Incarnatione, videlicet, quamvis unio hypostatica nullo modo terminata sit ad Patrem, vel Spiritum Sanctum, nihilominus ratione illius effectum esse, ut Pater et Spiritus Sanctus speciali modo, ac titulo sint in Christi humanitate, vel quia in ea singulariter operantur, vel quia necessario ibi adsunt, ubi adest divinitas; cum ergo præsens concomitantia tota fundetur in hypostatica unione, predicto modo et ratione extendi potest ad has personas, et nulla alia via. Unde nec verba habent ullam vim, ut speciali modo hic eas constituent, nec per sacramentales species significantur, nec ab actionibus sacramentalibus denominantur; non enim Pater offertur, aut Spiritus Sanctus manducatur, quia haæ personæ non sunt unitæ humanitatæ per modum suppositi, licet propter naturalem connexionem, quam habent cum persona Verbi, mediante divina natura, necessario sint ubi est illa, non tamen terminando eamdem unionem, in qua prædictæ denominations fundantur. Quocirca, licet Pater et Spiritus Sanctus ob rationem superius factam dici possint esse hic per concomitantiam, aliter tamen, quam Verbum et divinitas; nam Verbum est immediate tanquam proprium suppositum humanitatis; divinitas vero secundum rationem quidem mediate, secundum rem autem immediate, quia est idem cum Verbo, et in illo vere est humanitati unita; Pater autem et Spiritus Sanctus omnino mediate, etiam secundum rem; realiter enim distinguuntur a Verbo, et ideo cum humanitate non habent unionem realem, sed solum intimam præsentiam, ratione jam dicta.

in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile, quia multiplicatio hujusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diversas reflexiones ad diversas partes speculi; hic autem non est nisi una consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

2. Præterea, corpus Christi cum sit organicum, habet partes determinate distantes; est enim de ratione organici corporis determinata distantia singularum partium ab invicem, sicut oculi ab oculo, et oculi ab aure. Sed hoc non posset esse, si sub qualibet parte specierum esset totus Christus; oportet enim, quod sub qualibet parte esset qualibet pars, et ita ubi esset una pars, esset et alia. Non ergo potest esse, quod totus Christus sit sub qualibet parte hostiæ, vel vini contenti in calice.

3. Præterea, corpus Christi semper veram retinet corporis naturam, nec unquam mutatur in spiritum. Sed de ratione corporis est, ut sit quantitas positionem habens, ut patet in Prædicamentis (cap. de Quantitate). Sed ad rationem hujus quantitatis pertinet, quod diverse partes in diversis partibus loci existant. Non ergo potest esse (ut videtur), quod totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

Sed contra est, quod August. dicit in quodam sermone (refertur de Consec., d. 4, c. Singuli): Singuli accipiunt Christum Dominum, et in singulis portionibus totus est, nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

Respondeo dicendum, quod, sicut ex supra dictis patet (art. 4 hujus quæst., et art. præc.), quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiva ex vi realis concomitantia, ideo corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, id est, per modum, quo substantia est sub dimensionibus; non autem per modum dimensionum, id est, non per modum illum, quo quantitas dimensiva alicujus corporis est sub quantitate dimensiva loci. Manifestum est autem, quod natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur, sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, et sub qualibet parte panis est tota natura panis. Et hoc indifferenter, sive sint dimensiones actu divisæ (sicut cum aer dividitur, vel panis secatur), vel etiamsi sint actu indivisæ, divisibilis vero potentia. Et ideo manifestum est, quod totus Christus est sub qualibet parte specierum panis, etiam hostia integra manente, et non solum, cum frangitur, sicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine quæ appareat in speculo, quæ appetit una in speculo integro, in speculo autem fracto appetit singulæ in

in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile, quia multiplicatio hujusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diversas reflexiones ad diversas partes speculi; hic autem non est nisi una consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

Ad 1 ergo dicendum, quod numerus sequitur divisionem. Et ideo, quamdiu quantitas manet indivisa actu, neque substantia alicujus rei est plures sub dimensionibus propriis, neque corpus Christi sub dimensionibus panis, et per consequens, neque infinites, sed toties in quot partes dividitur.

Ad 2 dicendum, quod illa determinata distantia partium in corpore organico fundatur super quantitatem dimensiva ipsius; ipsa autem natura substantiæ precedit etiam quantitatem dimensivam. Et ideo, quia conversio substantiæ panis directe terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modum propriæ et directe est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi vero, sed non secundum hanc distantiam comparata ad hoc sacramentum, sed secundum modum suæ substantiæ, sicut dictum est (in corp. art.).

Ad 3 dicendum, quod ratio illa procedit de natura corporis, quam habet secundum quantitatem dimensivam. Dictum est autem (in corp., et art. 4 hujus quæst.), quod corpus Christi comparatur ad hoc sacramentum, non ratione quantitatis dimensivæ, sed ratione suæ substantiæ, sicut dictum est (in corp. art.).

De materia hujus articuli multa dicta sunt in superioribus, disp. 48, ubi præcipue tractavimus omnia, quæ in solutionibus argumentorum tangit D. Thom.; cætera expomus disputat. sequente.

DISPUTATIO LI.

DE HIS QUÆ SUNT SUB SINGULIS PARTIBUS
SPECIERUM PANIS ET VINI.

Disputat. 14 de Eucharistia. — Diximus, totum Christum esse sub singulis speciebus panis et vini; quia vero ipsæ species extensæ sunt, partes habent; ideo necesse est, ut de ipsis etiam dicamus; quia vero haæ partes specierum esse possunt, vel divisæ, ut sunt partes hostiæ post fractionem, vel continuæ, ut ante fractionem, quando aliquo indivisiibili termino copulantur, ideo dicemus prius